

II (РАЁННЫ) ЭТАП РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ШКОЛЬНІКАЎ
ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

Комплексная работа

X клас

2010/2011 навучальны год

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Заданне 1. Параўнайце наступныя рускія словы і іх беларускія адпаведнікі, аб'яднаныя гістарычнай агульнасцю караня: *опыт – вопыт, устрица – вустрыца, льготный – ільготны, ржаной – аржаны, она – яна.* Адкажыце, якія фанетычныя прычыны абумовілі іх фармальнае разыходжанне.

Максімальная колькасць балаў – 3.

Заданне 2. Да апісальных назваў пэўных паняццяў, прадметаў, з'яў, працэсаў, дзеянняў ці таго, што складае рэаліі акаляючага свету ў рускай мове, запішыце аднаслоўныя беларускія адпаведнікі.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Руская мова	Беларуская мова
Шест, к которому прикрепляется колодезное ведро	
Семечко тыквы	
Жена дяди	
Моховое болото	
Чашка весов	

Заданне 3. Запішыце па два прыклады вытворных адносных прыметнікаў разам са словамі, ад якіх яны ўтварыліся. Пры гэтым улічыце прапанаваныя фармальныя паказчыкі словаўтварэння прыметнікаў.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Суфіксы	Пары слоў
-н-	<i>камень → каменны, битум → битумны;</i>

-ан- (-ян-)	
-ов- (-ев-)	
-ск-	
-ин- (-ашн-)	
-льн-	

Заданне 4. Ад прыведзеных назоўнікаў утварыце формы роднага склону адзіночнага ліку і назоўнага склону множнага ліку. Ва ўсіх формах пастаўце націскі.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Назоўнікі	Р. склон адзін. лік	Н. склон мн. лік
даўжыня́		
шырыня́		
таўшчыня́		
вышыня́		
якасць		

Заданне 5. Устанавіце адпаведнасць паміж рускімі і беларускімі фразеалагізмамі. Адказ запішыце ў форме літарна-лічбавага спалучэння.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Руская мова	Беларуская мова
А. По труду и честь	1. <i>Ад ляноты чакай бядоты</i>
Б. Задаваць тон	2. <i>Будзе на лета, але не на гэта</i>
В. Труд человека кормит, а лень портит	3. <i>Якая справа, такая і слава</i>
Г. Улита едет – когда то будет	4. <i>Яму гавары, а ён дагары</i>
Д. Я про Фому, а он про Ерему	5. <i>Рэй весці</i>
Літарна-лічбавая адпаведнасць:	

Заданне 6. Запішыце адказы на прыведзеныя ніжэй пытанні:

Максімальная колькасць балаў – 3.

Пытанне	Адказ
---------	-------

1. Калі адзначаецца Еўрапейскі дзень моў?	
2. Калі пад эгідай ЮНЕСКА адзначаецца Міжнародны дзень роднай мовы?	
3. Калі ўступіў у дзеянне Закон Рэспублікі Беларусь № 430-3 “Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”?	

Заданне 7. Са сказаў, выбраных з твораў Якуба Коласа, выпішыце ў табліцу толькі намінацыі (назвы).

Максімальная колькасць балаў – 4.

Аднастайныя намінацыі	

1. Цёплы вечар. Ціха ўсюды. На заходзе сонца. (“*Рольнік*”) 2. Круглае поле. Узгоркі, каменне. Лес па краях, як сцяна. (“*Могілкі*”) 3. Ціха. Ночка. Нічагутка навакол не дрогне, хіба толькі дах ціхутка, як стары, застогне. Вёска спіць – пара глухая. Позняя часіна. Не спіць толькі маладая ў школьцы дзяўчына. Свеціць лямпа перад ёю, ціха, бы ў магіле. (“*Школьная работніца*”). 4. Ото, брат, горад!.. Якія вежы і касцёлы! Як толькі іх трымаюць долы!.. Зірні, зірні: гара якая!.. (“*Новая зямля*”) 5. Эх, і пагодка ж стаіць на Палессі! Толькі старыя людзі памятаюць такія прыгожыя дні. Цяплынь, цішыня, яснасць. (“*У глыбі Палесся*”)

Заданне 8. Што па-мастацку яднае наступныя вершы: Анатоля Вярцінскага “Жыццё даецца, каб жыццё тварыць...”, Максіма Багдановіча “Трыялет” (“Калісь глядзеў на сонца я...”), Янкі Купалы “Мая малітва” (“Я буду маліцца і сэрцам, і думамі...”), Якуба Коласа “Не бядуі!” ?

Максімальная

колькасць балаў - 6

а) Гэта вершы пра любоў да роднай зямлі, моцнага патрыятычнага

гучання.

б) Гэта творы, напісаныя ў ХХ ст.

в) Гэта вершы, напісаныя паэтамі-мужчынамі, і ў іх выразна адлюстраваны погляд

на свет у адпаведнасці з прафесіяй аўтара.

г) Гэта творы, у якіх даецца вобразна-метафарычнае асэнсаванне таго, як герой-

персанаж ставіцца да жыцця і ў чым бачыць яго сэнс.

д) Гэтыя творы не маюць выразнай сюжэтнай лініі.

е) Гэта творы, у якіх сцвярджаецца непарыўная еднасць чалавека з прыродай.

Заданне 9. Якія характарыстыкі адпавядаюць мастацкай сутнасці п'есы Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча "Пінская шляхта"?

Максімальная колькасць балаў - 3

а) фарс-вадэвіль

б) сацыяльна-бытавая трагедыя

в) сатырычны і гуманістычны пафас

г) гратэск і шарж як мастацкія прыёмы

д) гістарычная драма

е) канфлікт паміж панамі і сялянамі

ж) паказ духоўнай абмежаванасці засцяпковай шляхты напярэдадні рэвалюцыі 1905 года

Заданне 10. Устаўце прапушчаныя словы. Назавіце аўтара; жанр твора (класічную форму верша); зборнік паэзіі, у якім твор быў апублікаваны .

Максімальная

колькасць балаў - 6

Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі,

Над хвалямі сінеючага Ніла,

Ўжо колькі тысяч год стаіць магіла:

Ў гаршчку _____ жменю там знайшлі.

Хоць зернейкі засохшымі былі,

Усё ж такі жыццёвая іх сіла

_____ і буйна ўскаласіла

Парой вясенняй збожжа на раллі.

Вось сімвал твой, забыты краю родны!
Зварушаны нарэшце дух народны,
Я верую, бясплодна не засне,

А ўперад рынецца, маўляў крыніца,
Каторая магутна, гучна мкне,
Здалеўшы _____ прабіцца.

Комплексная работа

X клас

2010/2011 навучальны год

ДАВЕДКІ

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяг о
Балы	3	5	5	5	5	3	4	6	3	6	45

Заданне 1.

Каментарый. Асноўная фанетычная прычына, якая абумовіла фармальнае разыходжанне прыведзеных слоў, – узнікненне ў беларускай мове прыстаўных зычных і галосных гукаў [в], [і], [а], [j].

1 бал за вызначэнне прычыны; 0,5 бала за кожны гук.

Заданне 2.

Руская мова	Беларуская мова
Шест, к которому прикрепляется колодезное ведро	<i>вочап</i>
Семечко тыквы	<i>гарбузік</i>
Жена дяди	<i>дзядзіна</i>
Моховое болото	<i>імшара</i>
Чашка весов	<i>шаля</i>

Заданне 3.

Суфіксы	Пары слоў
-н-	<i>камень → каменны, бітум → бітумны;</i>
-ан- (-ян-)	<i>дошка → дашчаны, гліна → гліняны;</i>

-ов- (-ев-)	<i>пісьмо</i> → <i>пісьмовы, алюміній</i> → <i>алюмініевы</i> ;
-ск-	<i>завод</i> → <i>заводскі, рыбак</i> → <i>рыбацкі</i> ;
-шн- (-ашн-)	<i>сёння</i> → <i>сённяшні, цяпер</i> → <i>цяперашні</i> ;
-льн-	<i>пераканаць</i> → <i>пераканальны, сцвярджаць</i> → <i>сцвярджальны</i> .

Каментарый. Пары слоў могуць быць рознымі, галоўнае, каб яны адпавядалі ўмове задання: вытворнае слова – *адносны прыметнік*. За кожную правільную пару налічваецца 0,5 бала.

Заданне 4.

Назоўнікі	Р. склон адзін. лік	Н. склон мн. лік
даўжыня́	даўжыні́	даўжыні́
шырыня́	шырыні́	–
таўшчыня́	таўшчыні́	–
вышыня́	вышыні́	вышы́ні
якасць	якасці	якасці

Каментарый. Назоўнікі *шырыня* і *таўшчыня* не маюць форм множнага ліку. 0,5 бала за кожную правільна запісаную форму; мінус 0,25 бала за кожную памылку ў пастаноўцы націску.

Заданне 5.

Каментарый. 1 бал за правільна вызначаную суадносную пару.

Правільны адказ: АЗБ5В1Г2Д4

Заданне 6.

1	Еўрапейскі дзень моў стаў адзначаецца 26 верасня .
.	
2	Міжнародны дзень роднай мовы штогод адзначаецца 21 лютага .
.	
3	Закон Рэспублікі Беларусь № 430-З “Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” ўступіў у дзеянне 1 верасня 2010 года.
.	

0,5 бала за 1 сказ.

Заданне 7.

Аднасастаўныя намінатыўныя сказы

Цёплы вечар.	Узгоркі, каменне.
Круглае поле.	Ночка.
Позняя часіна.	Ото, брат, горад!
Якія вежы і касцёлы!	Цяплынь, цішыня, яснасць.

Заданне 8.

Каментарый. 2 балы за кожны правільны адказ.

Правільныя адказы: б, г, д.

Заданне 9.

Каментарый. 1 бал за кожны правільны адказ.

Правільныя адказы: а, в, г.

Заданне 10.

Каментарый. 1 бал за кожны правільны адказ.

Правільныя адказы:

1. насення
2. Збудзілася
3. з глебы на прастор
4. (Максім) Багдановіч
5. санет
6. “Вянок”.